

угрозы информационной безопасности, а также развитие мер по укреплению доверия в этой сфере и улучшение технологической базы обеспечения информационной безопасности. Сближение законодательства в форматах СНГ и ОДКБ в Кыргызстане приобретает особую важность в обеспечении региональной безопасности, особенно в информационной сфере. ^[4]

25 февраля 2021 году между Россией и Кыргызстаном был подписан договор в целях углубления взаимоотношения по информационной безопасности. Настоящее соглашение направлено на разработку и внедрение совместных механизмов, целью которых является обеспечение высокого уровня информационной безопасности. В контексте этого соглашения предусматривается создание единой системы контроля и реагирования на различные ситуации, связанные с информационной безопасностью. Основная задача, которого состоит в обеспечении надежной защиты информации и эффективном реагировании на потенциальные угрозы, что способствует общей безопасности и стабильности в информационной среде. ^[5]

V. Заключение

Обеспечение информационной безопасности в Кыргызстане требует комплексного подхода, включающего правовое регулирование, сотрудничество с международными партнерами и образовательные мероприятия. Только взаимодействие всех заинтересованных сторон позволит эффективно защитить информационное пространство страны и обеспечить безопасность граждан.

Список литературы:

1. Концепция информационной безопасности Кыргызской Республики: URL: <https://cbd.minjust.gov.kg/13652/edition/946575/ru> «дата обращения: 06.04.2024»
2. Central Asian Bureau for Analytical Reporting «Как СМИ и соцсети освещали конфликт на границе Кыргызстана и Таджикистана» URL: <https://cabar.asia/ru/kak-smi-i-sotsseti-osveshhalii-konflikt-na-granitse-kyrgyzstana-i-tadzhikistana> «дата обращения: 06.04.2024»
3. Фактчекинг в Кыргызстане: методы борьбы с фейками URL: https://kaktus.media/doc/439614_faktcheking_v_kyrgyzstane:_metody_borby_s_feykami.html «дата обращения: 06.04.2024»
4. CIBERLENINKA-«Международное сотрудничество Кыргызстана в рамках содружества независимых государств и организации договора о коллективной безопасности в области обеспечения информационной безопасности» URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/mezhdunarodnoe-sotrudnichestvo-kyrgyzstana-v-ramkah-sodruzhestva-nezavisimyh-gosudarstv-i-organizatsii-dogovora-o-kollektivnoy> «дата обращения: 07.04.2024»
5. Радио Азаттык: Как Кыргызстан и Россия будут вместе обеспечивать «информационную безопасность» URL: <https://rus.azattyk.org/a/32174478.html> «дата обращения: 06.04.2024»

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТИҢ МЕДИАДАҒЫ КӨРІНІСІ

Садуакасова Айдана Сәрсенбайқызы
Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Журналистика
және саясаттану факультетінің студенті
(E-mail: aidana_sadk@mail.ru)
Ғылыми жетекші: Шакуова Рима

Аннотация: Жасанды ителлекттің қазіргі таңдағы өзектілігі. Журналистика және медиамен байланысы. Жасанды интеллекттің жалпы пайда болуы, функциялары мен қыр-сырларының ашылуы.

Кілт сөздер: Журналистика, медиа, технологиялар, жасанды интеллект, техника.

I. Кіріспе

Қазіргі заман бұл – технологиялар заманы. Техниканың дамуы адамзат өркениетінің дамуында мәдени өзгерістермен бірге маңызды рөл атқарды. Технология әртүрлі ақылды және инновациялық құралдар арқылы жұмысты орындаудың инновациялық әдістерін ұсынады. Күнделікті өмірде қолданатын ұялы телефондар, гаджеттер, электронды формадағы құжаттар, төлемақы, жұмыс пен мектеп, жоғары оқу орындарындағы технологиялардың болуы біздің өмірімізді жеңілдетіп келеді. Тіпті, онлайн тапсырыстардың өзі өте ыңғайлы әрі тиімді. Оларға күнделікті азық-түлік, тамақ, киім, билет алу жатады.

Технология файлдарды қолмен сақтау әдісін жойды. Енді файлдар бұлтта сақталады, оларға кез келген уақытта және кез келген жерден қол жеткізуге болады. Технология бүкіл әлем бойынша ресурстарды және байланыстырылған бизнесті пайдалануды оңтайландырды. Мысалы, егер тұтынушы Америкада болса, қызметтер оған Қазақстаннан жеткізілуі мүмкін. Олар бір-бірімен әп-сәтте тіл табыса алады. Әрбір компания виртуалды жиналыс құралдары, корпоративтік әлеуметтік медиа, планшеттер және деректерді жылдам тасымалдауды жеңілдететін ақылды тұтынушылармен қарым-қатынасты басқару қолданбалары сияқты бизнес технологияларын пайдаланады.

Сондай-ақ электронды БАҚ, медиа, газет пен журналдардың өзі цифрлы формаға көшті. Бұрын жаңалықтарды газеттің жаңа басылымын күтсе, қазір ұялы қосымша немесе электронды газет пен БАҚ арқылы тез арада көре алады. Осыдан технологиялардың өміріміздегі маңызы мен өзектілігін көре аламыз.

II. Жасанды интеллект

Жалпы технологиялар бұрыннан өзекті болғанымен, осы бір екі жылдан бастап жаңа заманауи технология индустриясы орнап жатыр. Сонын ішінде, жаңа ашылулардың бірі бұл – жасанды интеллект.

Жасанды интеллект – компьютерді, роботтық технологияны немесе аналитикалық жүйені адам сияқты интеллектуалды ойлауға үйрету жолдарын зерттейтін технология, дәлірек айтсақ, қазіргі ғылымның бағыты. Шындығында, адамдар интеллектуалды робот көмекшілерінің болуын алғашқы компьютерлер ойлап табылғанға дейін армандаған. Біздің күнделікті өмірімізде жасанды интеллекттің пайда болуы соңғы жылдары барған сайын қарқынды болуда. Терең оқыту және нейрондық желілер саласындағы елеулі жетістіктер сөйлеуді тану, компьютерлік көру, табиғи тілді өңдеу және т.б. көптеген технологияларды жетілдірді.

Жасанды интеллект мүмкіндіктері бойынша үш түрге бөлінеді:

- ✓ Тар AI
- ✓ Жалпы жасанды интеллект
- ✓ Супер жасанды интеллект

Тар AI: Белгілі бір мәселені немесе тар тапсырманы шешу үшін әзірленеді және оқытылады. Бұл тар жүйелер өздеріне жүктелген тапсырмаларды орындайды, бірақ тапсырмаларды жалпылау қабілетіне түбегейлі жетіспейді. Alexa немесе Siri сияқты дербестендірілген виртуалды көмек, ұсыныс қозғалтқыштары, кескінді тану бағдарламалық құралы және басқа тіл аудару құралдары жатады.

Жалпы AI: Ол күшті AI ретінде белгілі. Бұл адамға ұқсас интеллект және әртүрлі тапсырмаларды орындау мүмкіндігі бар жасанды интеллект жүйелеріне қатысты. Жүйелердің кең ауқымды тапсырмаларды түсіну, үйрену және қолдану мүмкіндігі бар,

адамдардың әртүрлі тапсырмаларға бейімделуіне ұқсас. Тұтастай алғанда, AI теориялық тұжырымдама болып қала береді және дәл қазір ешбір AI мұндай интеллект деңгейіне жете алмайды.

Super AI: Ол мәселені шешуде, шығармашылықта және жалпы қабілеттерде адам интеллектінен асып түсетін супер интеллектуалды AI ретінде белгілі. Super AI өзінің эмоцияларын, тілектерін, қажеттіліктерін және сенімдерін дамытады. Олар өз бетінше шешім қабылдап, мәселелерді өз бетінше шеше алады.

Жалпы жасанды интеллекттің танымал түрі:

✓ OpenAI ChatGPT

Бұл 2018 жылы жасалған GPT моделінің итерациясы GPT-3.5 жүйесінде жұмыс істейтін AI басқаратын күрделі чатбот. Әзірлеушілер оны жаттығу кезінде 300 миллиард сөзбен қамтамасыз етті.

✓ GPT-4 — ChatGPT чатботын жасау үшін пайдаланылатын бағдарламалық құралдың жаңа нұсқасы.

Бұл 2023 жылдың 14 наурызында жарияланған OpenAI мультимодальды моделі. Тек мәтінді түсінетін GPT-3 және GPT-3.5 сияқты мономодальды тіл үлгілерінен айырмашылығы, мультимодальды нұсқалар кескіндерді де тани алады. Көптеген жақсартуларға ие, соның ішінде кескіндерді тану мүмкіндігі. ChatGPT чат-ботында бұл мүмкіндік қазіргі уақытта әзірлеушілер мен кейбір пайдаланушыларға ғана қолжетімді, бірақ бета тестілеу аяқталғаннан кейін бот тек мәтіндік сұрауларды ғана емес, сонымен қатар фотосуреттерді, видеоларды, музыкамен нейрондық генерация жаасай алады. Сондай-ақ GPT-4 күлкілі фотосуретті кезең-кезеңімен сипаттайтын және оның сізді неге күлдіретінін түсіндіретін ресми OpenAI шығарылымында көрсетілгендей әзілді түсіне алады.

✓ Басқа жаһандық технологиялық компаниялар да осыған сәйкес келеді. Google Bard-ты, Microsoft Bing Chat-ті шығарды. Сондай-ақ пайдалану үшін қол жетімді немесе әзірленіп жатқан басқа да көптеген AI веб және AI денсаулық қолданбалары бар және олардың көпшілігі әлі жасалмаған.

AI технологиялары чат-боттар мен кескін генераторларынан асып түседі. Олар жаһандық қауіпсіздіктен тұтынушылық технологияларға дейінгі салалардағы дамуға ықпал етеді. Сіз AI-дан өзіңіз ойлағаннан да көп пайда аласыз.

III. Медиа байланыс

Жасанды интеллекттің медиамен байланысы виртуалды жүргізушілерден басау алды.

Алғаш болып 2018 жылы 8 қарашада Қытай мемлекетінің «Синьхуа» мемлекеттік ақпарат агенттігі жасанды интеллект жасаған жаңалықтар жүргізушісін көрсетті. Жүргізушінің келбеті шынайы, бірақ мимика мен дауысты AI жасаған. AI дикторының «прототипі» нағыз жүргізуші Чжан Чжао болды. Синьхуа хабарлауынша, мұндай жаңалықтар жүргізушілерінің «шексіз перспективалары» бар, өйткені олар тәулік бойы жұмыс істей алады және тиімділікке нұқсан келтірместен жаңалықтар өндірісінің шығындарын азайтады.

Ал, біздің елімізде виртуалды жүргізуші 2020 жылы эфирге шықты. Жасанды интеллектке негізделген бағдарламалық жасақтама теледидар жүргізушісінің аудиовизуалды бейнесін жасай отырып, мәтінді графика мен дыбысқа түрлендіреді. Виртуалды жүргізуші танымал қазақстандық актер Санжар Мәдидің образында жасалды. Алғашқы виртуалды жүргізуші барша көрерменге нейрондық желінің көмегімен және қазақстандық әзірлеушілер — ICT Service компаниясының арқасында жол тартты. I-Sanj-дың жаңа виртуалды әріптесі — I-Sana (шын мәнінде "Қазақ-Аруы" аруы Сания Темірхан) алғаш рет 2023 жылдың 7 наурызында эфирге шықты.

2023 жылы Atameken Business телеарнасының I-Sanj бен i-Sana виртуалды жүргізушілері "Қазақстандағы Жыл жобасы" номинациясы бойынша TKT International

Awards сыйлығын технологиялық даму, цифрлық технологиялар мен жасанды интеллектті телевизиялық аудиовизуалды контент өндіру процесіне енгізу бойынша ең инновациялық жоба ретінде жеңіп алды. Кибержүргізушіні әзірлеу Python бағдарламалау тілінде жүргізілді. Машиналық оқыту модельдерімен жұмыс істеу үшін әзірлеушілер кең таралған PyTorch фреймворкын қолданды. Бейнені жылдам түрлендіру үшін әзірлеушілер wav2lip машиналық оқыту моделін негізге алған. Wav2lip бірнеше модельдерден тұрады: сараптамалық модель, аудио кескін генераторы, визуалды кескін сапасының дискриминаторы. Сапаны жақсарту жолында конфигурацияланған AutoVC бағдарламалық жасақтамасы дауысты түрлендіру үшін қолданылды. Сөйлеу синтезі үшін Tacotron 2 қолданылды, дауыстан сөйлеу генерациясының нейрондық желісі.

Технологиялар тек күнделікті өмірді ғана емес, жалпы журналистика саласын, медианы, БАҚ саласын да өзгертуде. Бұрын тек журналистика болатын болса, қазір медиажурналистика мен мультимедиа журналистикасы да бар. Жалпы айтқанда, цифрлы журналистика. Әрине, бұл форматтың пайдасы өте көп әрі қажет. Себебі, бұрынғыдай теледидар, газет жаңалықтарын күтіп отыру қажет емес. Халық барлық ақпаратты цифрлы желілерден, ұялы бағдарламалар мен онлайн платформалардан алады. Бұл форматтың пайдасы көп болса да, зияны да бар. Мәселен, медиасауаттылық пен киберқауіпсіздік, хакерлердің болуы. Отандық журналистикадан бірден цифрлы журналистикаға көшкеннен халықтың біраз бөлігінде медиасауаттылық жоқ. Медиасауаттылық деп біз - әртүрлі формадағы хабарламаларды қабылдау, талдау, бағалау және жеткізу мүмкіндігі екенін білеміз. Медиа сауаттылық жалған ақпарат алудан аулақ болуға көмектеседі. Бұл, әсіресе, біз көптеген ақпарат көздерімен және олардан жылдам әрі қолжетімді ақпаратпен қоршалған кезде өте маңызды. Бәріміз мессенджерлерде туыстарыңыз бен достарыңыздан күдікті хабарламаларды (мысалы, Ковид туралы қауесеттер) кездестірдік және мазмұнды талдауды білетін адамға өтірік пен шындықты ажырату оңайырақ болады.

Еуропалық комиссия медиасауаттылықты алты түрге бөледі:

- *әртүрлі БАҚ түрлерімен өзара әрекеттесу мүмкіндігі: газеттерден желілік қауымдастықтарға дейін;*

- *мазмұнның сенімділігін бағалау қабілеті, фактчекинг;*

- *әр түрлі ақпарат құралдарын белсенді пайдалану;*

- *мазмұнға сыни көзқарас;*

- *БАҚ-ты шығармашылықпен пайдалана білу, - авторлық құқық пен БАҚ экономикасын түсіну.*

Медиасауаттылықтан басқа, жасанды интеллекттің шығуы да көптеген жаңалықтар әкелуде. Мәселен, GPT-4 (Generative Pre-trained Transformer 4) кескін мен мәтіндік сұрауларды өңдей алатын, содан кейін мәтіндік жауаптарды бере алатын үлкен мультимодальды AI моделін айтуға болады. Қазіргі уақытта мектеп оқушыларынан бастап жұмыскерлердің өзі осы жасанды интеллектпен көп қолданады. Оның пайдасы әрине бар, бірақ барлық ақпаратты, үй тапсырмаларды, деректерді осы заманауи қосымша арқылы алатын адамдар да аз емес. Оны шектен тыс қолдану, ойлау қабылеттің тежелуіне алып келеді. Тіпті, нейронды жасанды интеллект қазір қауіпті болуда. Оның функциялары керемет әрі заманауи болғанымен, қорқынышты салдары да жеткілікті. Ол кез-келген адамның дауыс ырғағы мен фотосурет немесе видео материалы арқылы адамды жасанды видеомен кез-келген ақпарат айтқыза алады. Яғни, егер осындай жасанды интеллектті хакерлер немесе алаяқтар үйреніп алса, адамдарға көп зардабын тигізеді. Осындай жағдайлардан зардап шекпеу үшін, медиасауаттылық өте қажет.

IV. Қорытынды

Жасанды интеллект – заман талабы. Оның пайдасы мен зардабы бірге жүре отыра, бұл жаңа технология бізге қажет. Осы жақында ғана жасанды интеллектті бизнес компаниялары қолдана бастады. Әлеуметтік желілерде, сайттардың өзінде де осы жасанды интеллектпен жасалған материалдарды көре аламыз. Салыстырмалы түрде қарасақ,

инстаграм әлеуметтік желісінде, онлайн бизнестер мен ресми сайттарда жасанды интеллектпен жасалған фото, видеолар миллиондап қаралым жинайды. Бұл AI бизнестің ажырамас бөлігіне айналуға екенін көрсетеді. Ерте ме, кеш пе, барлық компаниялар өздерінің экожүйесін құру және бәсекеге қабілетті болып қалу үшін AI технологияларын қолдануға мәжбүр болады. Прогрессті елемейтіндер алдағы 10 жылда артта қалу қаупі бар. Бұл тек компанияларға ғана емес, барлық салаға да қажет. Сонын ішінде ең маңызды бұл әрине БАҚ пен медиа. Егер біздің медиасаламыз ешқандай ақпарат шығармаса, халық шынымен де бірнеше жылға артта қалады. Сондықтан, қазірден бастап қызығушылық таңытып, зерттеп, ізденген жөн.

Қолданылған әдебиеттер

1. <https://medium.com/@priya.dwivedi.bjmc25/journalism-and-media-communication-ea50062e03dd>
2. <https://rus.err.ee/1151433/videolekcija-pochemu-mediagramotnost-stala-odnim-iz-navykov-vyzhivaniya-v-xxi-veke>
3. <https://dzen.ru/a/ZMyryBqpo2aqkNy6>
4. <https://www.geeksforgeeks.org/machine-learning-types-of-artificial-intelligence/>
5. <https://kyky.org/news/buduschee-blizko-v-kitae-iskusstvennyy-intellekt-stal-veduschim-programmy-novostey>